

בעזה"שית
ממעיינו של הגה"ה
רבי נפתלי גרוס שליט"א
בני ברק ת"ו

בצד הגן

גליון
פרשת חיי שרה תשפ"ב
[משיעור ליל ששי תשע"א-ד]

מפרד"ם חתורה ומשדה חחסידות

בענין לקיחת הכסף של עפרון מאברהם אבינו

ארבע מאות שקל כסף ביני ובינך מה הוא ואת מתך קבור (כג, טז)

הגאון מווילנא זצ"ל מדקדק על שבפרשה זו נכפלו במקראות שבע פעמים הענין של קבורת מת, ועוד מדקדק מדוע בשש פעמים הראשונות נזכר בתחילה קבורה ואחר כך מיתה (ואקברה מת; קבור מתך וכדו) ובפעם השביעית נזכר בתחילה מיתה ואחר זה קבורה 'ואת מתך קבור' ובוודאי יש ענין בזה.

ומבאר הגר"א, דידוע כי בעת רצה אברהם אבינו ע"ה לקבור את שרה במערת המכפלה כבר היו מונחים שם אדם וחיה, א"כ היה נצרך לקנות המקום עבור ששה מקומות קבורה, דהיינו שלשה הזוגות, אברהם ושרה, יצחק ורבקה יעקב ולאח, ועליהם מרמזים באומרים כאן ששה פעמים לקבור את מתי וכדו' כנגד ששה צדיקים לנוח שם, וידוע מאמר חז"ל (סוטה יג. ובפרקי דר"א) כשבאו בני יעקב למערת המכפלה לקבור את יעקב בא עשו לחרחר ריב ואמר שלי הוא וכי' מיד לקח (חושים בן דן) חרב והתיז את ראשו של עשו והיה הראש מתגלגל עד שנפל למערת המכפלה וכי' ע"ש.

והנה אמרו חז"ל (ברכות יח.) 'רשעים בחייהם קרויים מתים אבל צדיקים במיתתם קרויים חיים' ובגמרא שבת (קנב:) מקשינן והא כתיב (בראשית ג, יט) 'כי עפר אתה ואל עפר תשוב' ואיך אמרת דבמיתתם קרויים חיים, ומשני שימותו שעה אחת קודם תחיית המתים עיי"ש, הרי חזינן דאצל הצדיקים שייך קבורה לפני המיתה שהוא רק שעה אחת קודם תחיית המתים.

לכן הקדים ששה פעמים קבורה למיתה לרמז לששת הצדיקים שקודם יקברו אותם ואח"כ ימותו, אבל בפעם האחרונה כתיב 'ואת מתך קבור' לרמז על עשו שזכה להיות ראשו נקבר במערת המכפלה, ואצל רשעים מיתתם קודמת, כי בחייהם כבר קרויים מתים.

*

ובזה מפרש הגה"ק מאסטרואוצא זי"ע (אור תורה) דעה"כ ארבע מאות שקל כסף ביני ובינך מה הוא ואת מתך קבור, מפרש רש"י 'שאמר הרבה ואפ"י מעט לא עשה'.

ובאמת יפלא האיך חזר עפרון מדבריו שאמר בפני כל 'השדה נתתי לך והמערה אשר בו לך נתתיה' ואח"כ ביקש ממון רב? ומחדש, דבאמת בשביל קבורת השלש זוגות לא הוצרך אברהם אבינו לקנות המערה בדמים כמ"ש רש"י בפרשת וארא עה"כ וגם הקמותי את

בריתי 'וכשביקש אברהם לקבור את שרה לא מצא קרקע עד שקנה בדמים מרובים כו' ולא הרהר אחר מדותי' עיי"ש, הרי מבואר דלא היה צריך להיות כך שיקנה בדמים מרובים וע"כ נתן הקב"ה בלב עפרון שאכן ירצה ליתן לו המערה בחינם עבור קבורת הצדיקים. אבל עבור קבורת עשו, על זה כבר היה צריך לשלם בדמים מרובים. וע"כ נזרק מפי עפרון 'ארבע מאות שקל כסף ביני ובינך מה היא - ואת מתך קבור' - דעיקר הדמים הוא בשביל 'ואת מתך קבור' המרומז לעשו כנ"ל (שמתחילה מת ואח"כ נקבר דלא כשאר הצדיקים) והגם שעפרון לא ידע מכל זה, מכל מקום הכל מרומז בתורה"ק, והכל בהשגחה נפלאה.

בענין לקיחת הכסף של עפרון מאברהם אבינו

וישקול אברהם לעפרון את הכסף (כג, טז): הה"ד (משל) כת, כז) 'נכהל להון איש רע עין ולא ידע כי חסר יבואנו', נכהל להון איש רע עין - זה עפרון שהכניס עין רע בממונו של לדיה, ולא ידע כי חסר יבואנו, שחסרתו תורה וא"ו, הה"ד (כג, טז) וישמע אברהם אל עפרון וישקול אברהם לעפרון, עפ"ן כתיב חסר וא"ו. (מלך רבה, פרשת נח ז)

יש להבין איזה שייכות יש לזה - שמשום צר עינו נחסר לו האות ו' משמו דייקא? בספה"ק "דברי שמחה" להרה"ק מציעשנוב זי"ע (בן הרה"ק משינאווא זי"ע) מפרש, דהנה ידוע כי באמת כל קניני העולם הם כולם הבל אין בהם מועיל, רק אם מהנים מהממון לצדיק שעובד את השי"ת יש לו עי"ז התקשרות עם הצדיק ונשפע חיות בממונו, אבל

א. סיפר האדמו"ר מטאהש זצ"ל (בספר 'עבודת עבודה', שיח"ק ח"א מוצ"ש ויקהל) עובדא ששמע מזקיני הרה"ק רבי אלימלך מטאהש זי"ע, שפעם אחת בא איש אחד אל הרה"ק מצאנו זי"ע והתאונן לפניו שהוא שרוי בצרה גדולה, כי הממשלה לקחה ממנו את הרשות למכירת סחורה, ואבד פרנסתו. הדברי חיים לא ענה לו כלל על דבר מבוקשו, רק שאלו שם אביו ושם זקיניו ועוד שמות של אנשי המשפחה ושלומו. האיש יצא מן החדר בפחי נפש, כי הדברי חיים לא ברכו בשום ברכה ולא ענה לו על מבוקשו. והנה בביהמ"ד של הדברי חיים היו יושבים בקביעות חסידים ואנשי מעשה אשר היו מברכים את כל היוצא מחדר הרבי שברכת הצדיק נתקיים עליו, כמו שרגילים לברך 'איר זאלט האבן געפועל'ט אלעס גוטס' והיו מבקשים מכל אחד לנדב סכום כסף לטובת יושבי ביהמ"ד, וכשיצא האיש הזה ברכו גם אותו בכל טוב כדרכם, ובקשו ממנו מעות, אך הוא אמר להם שאינו יכול לתת, כי יש לו צער ועגמו"נ על שלא פעל כלום אצל הרבי, שהוא לא ברכו בשום ברכה אלא אמר לו שילך, הם ניסו להרגיעו שאם הרבי אמר לו לילך בוודאי פעל כל טוב, אולם לא הצליחו להרגיעו וישב בביהמ"ד ובכה על צערו.

באותו עת הגיע אחד מחשובי תלמידי הדברי חיים ושמו הרב ר' יצחק רושבע ז"ל (הוא היה אדם גדול ובכל פעם כשבא לפני הד"ח כיבדו הד"ח לישב)

זולת זה לעפר בעלמא יחשב בלי שום חיות, והנה ידוע מהמקובלים דאות ו' הוא קו החיים. ובזה מבאר כוונת המדרש, דכל זמן שהיה רוצה עפרון ליתן לאאע"ה בחנם השדה והיה לו שייכות עם הצדיק היה בו חיות, אמנם אחר שרע עין זה נבהל להון - ולקח מאאע"ה ארבע מאות שקל כסף, הכניס עין רע בממונו של צדיק שלקח הוא ממנו ונפסק ההתקשרות עמו, וזהו חסר יבואנו שחסרתו תורה ו' כי כבר נחסר מאתו קו החיים ונשאר 'עפרן' - כלומר עפ"ר ועפריות בעלמא בלי חיות.

ובסוף דבריו מסיים הכותב (הרה"ק מציעשנוב לא כתב בעצמו): וסיים כ"ק אדמו"ר זצלה"ה, שבה שנותנים להצדיק' ממון יושפע חיות בממונו - **כוונתם על הצדיק שמדבר ממנו הנועם אלימלך תמיד**.²

וכשראה את האיש בוכה שאלו לסיבת הדבר, סיפר לו מה שהיה לו עם הרה"ק מצאנו כנ"ל, ואף הוא דיבר על לבו שאם הרבי אמר לו לילך בוודאי פעל כל טוב, אבל גם מדבריו לא מצא האיש מרגוע לנפשו, וביקש מר' יצחק כי בהכנסו לקו"פ, ישתדל עבורו שיקבל רשות ליכנס שנית על דבר מבוקשו. כשנכנס הר"ר יצחק כיבדו הד"ח מאוד והושיבו על כסא כבכל פעם, ואז ביקש ר' יצחק את הדברי חיים עבור האיש הנ"ל, דרוצה ליכנס עוד פעם ונענה לו הדברי חיים, וכאשר נכנס האיש, פנה הדברי חיים אל הרב ר' יצחק ואמר לו: אספר לכם מעשה, וגם האיש הזה יכול לשמוע את המעשה. כשהייתי צעיר לימים, נסעתי פעם אל החוזה הק' מלובלין עם חבורה של יותר מעשרה חברים ואני הייתי הצעיר שבכולם, ביום הראשון בשבוע הגענו להאכסניה הקבועה ששם נותנים לנו אוכל והחלטנו בינינו שהיות שאנו מסודרים כבר בכל פעם באכסניה קבועה על כן לא נבקש מבעל המלון להכין עבורנו לאכול אלא אם יתן לנו בלי בקשה נאכל ואם לאו לא נאכל, כך המשכנו בדרכינו, והנה בכל אכסניה שעמדנו קבלו אותנו בסבר פנים יפות, אבל לא נתנו לנו לאכול, ואני ביום השני כבר הרגשתי רעבון גדול בהיותי בצום זה יום וחצי ולא ידעתי מה יהיה בכל הדרך עד שנגיע ללובלין, אבל התחזקתי והמשכתי לנסוע עם החבורה, אך ביום שני בערב כבר אפסו מוחותי והצרכתי ללכת לאט לאט עד שנשארתי מאחורי כל החבורה והוצרכו להמתין עלי תמיד וכך עבר עלי גם יום השלישי.

ביום השלישי בערב בקשתי מחבירי היות שאני הצעיר והחלש מכולם, אולי אפשר להתיר לי לבקש אוכל, אבל הם אמרו שתנאי זה הותנה בינינו ואי אפשר לשנותו, ביום רביעי בבוקר ראיתי אדם אחד הולך לקראתנו, וכשראה אותנו מרחוק, רץ בזריזות לתוך ביתו ולקח משם יין שרף ומוזנות עם סערוועטיל ורץ בחזרה וניגש אלי ואמר שהוא רואה עלי שהנני חלש מאוד, וממש החיה אותי בזה כי אכלתי כפי התנאי ואח"כ נתן לכולם לאכול, אח"כ עוד הוליך אתנו ללובלין בתנאי שבכל פעם שניסע ללובלין נאכסן בביתו בדרך וכך עשינו.

והמשיך הדברי חיים לרבי יצחק: והנה האיש הזה שהחיה אותי אז, כבר נמצא בעולם האמת, ונשמתו באה אלי וביקשה ממנו תיקון בעד הטובה שעשה לי שהחיה את נפשי, ופנה הדברי חיים לר' יצחק: 'נו, וכי איני צריך לגמול לו טובה? הרי הוא הציל אותי מוות לחיים'. והיות שלא ידעתי רק שמו ולא שם אביו, והוא ג"כ לא ידע, התפללתי להשי"ת שאחד מנכדי האיש יזדמן לפני כדי שאשאלנו את שם זקינו. אחר זה פנה הדברי חיים להאיש שעמד דלפניו ואמר כלפיהם: איש זה מודאג שלקחו ממנו הרשיון למכירת הסחורה, ובאמת אין זה כלום כי הענין קרה לו רק כדי שייבוא אלי ועכשיו שכבר שאלתי אותו שמות המשפחה (הוא היה מצאצאי הנפטר ההוא) הרי הוא יכול כבר לחזור לביתו לחיים ולשלום כי כבר החזירו לו הרשות, וכך הוה. ז"ע. [עיי"ש אך שהאדמו"ר מטאהש מתאר איך שזקינו היה מתלהב בעת סיפר עובדא זו]

ב. וכן מבואר במפרשים עה"כ (איכה א, ד) 'דרכי ציון אבלות' - שבזמן שביהמ"ק היה קיים, הרי דרסו בני ישראל על עפר הדרכים בעלותם לרגל

*

אכן ידוע על הספה"ק **נועם אלימלך** שהוא מלא במדרגות של צדיקים. בענין זה סיפר **כ"ק אדמו"ר מפשעווארסק שליט"א** מה ששמע מזקינו **הרה"ק רבי איציקל זי"ע**, שבילדותו התלווה פעם (בשנת תרמ"ט בערך) אל דודו **הרה"ק משינאווא זי"ע** שנסע בקיץ למקום המרפא 'קרעניץ', והיה שם גם **הגאון רבי יאשע בער מבריסק זצ"ל בעל בית הלוי** שהיה מעריץ גדול להרה"ק משינאווא זי"ע, וביום שחזר הבית הלוי לעירו הגיע אל הרה"ק משינאווא לקבל ברכת פרידה, והוא הגיע בשעה שמונה ומחצה בבוקר כשכבר עמד אחרי התפילה ופת שחרית, ובהגיעו נכנס אז הרה"ק משינאווא לתפילה, וכשראה את הבית הלוי עומד שם - היה קצת במבוכה, שמצד אחד לא רצה ליפרד ממנו לפני התפילה בדרך ארעי, ולאידך גיסא לא רצה לעכבו, והבית הלוי שהבחין בכך, אמר תיכף שהוא אינו ממחר ויכול להמתין עד אחרי התפילה, ואכן התיישב שם בביהמ"ד.

תוך כדי ישיבתו הביא לו הרה"ק משינאווא הספה"ק נועם אלימלך שיהיה לו במה לעיין במשך התפילה, ואכן הבית הלוי למד בו, אחר התפילה נכנס ליפרד והחזיר את הנועם אלימלך, שאלו הרה"ק משינאווא מהו אומר על הספר? נענה הבית הלוי בענוות קדשו: **'הוא אינו מדבר מאיתנו, הרי הוא מדבר רק מצדיקים...'**

אחד ממקורבי **הגאון מטשעביץ זי"ע** סיפר מה ששמע פעם ממנו בשם הדיין מקרעניץ זצ"ל שסיפר לו שפגש פעם את הבית הלוי בקרעניץ (כנראה היה זאת ביום הנ"ל) ואמר לו הבית הלוי: **'היום ראיתי לראשונה את הנועם אלימלך והרגשתי שהמחבר היה איש קדוש והספר הוא ספר קדוש'**, והפטיר הרב מטשעביץ, 'הרבי ר' אלימלך היה איש אלקים ואינו צריך להסכמה אבל מזה ניכר גדלותו של הבית הלוי שרק ראה את הספר פעם אחת ומיד הרגיש את קדושתו'. זי"ע.

והיה בעפר איזה חיות, אך מעת גלו מירושלים הוה 'דרכי ציון' - הדרכים והאדמה 'אבלות'. וכן פירשו הכתוב (אחרי י"ה) 'אשר אותם יעשה האדם - וחי בהם', שכל דבר שהאדם עושה בו רצון השי"ת, אז וחי בהם - מכניס חיות באותו החפץ שעמו מקיים את רצון השי"ת.

ג. בילדותו נתגדל בצל השינאווא רב זי"ע שהרבנית משינאווא (בזיווג חמישי) היתה אחות הרה"ק **רבי נפתלי אלימלך געווירצמאן זצ"ל** אביו של רבי איציקל זי"ע, ובימות הקיץ נסע הרה"ק משינאווא לקרעניץ ולקחו עמו.

ד. וזאת משום מעשה שהיה, שפעם הגיע הרה"ק משינאווא לבריסק אודות בירור בענין היתר עגונה שהרעיש בשעתו בכל העולם, והגיע לבקר את ה"בית הלוי", וסיפר נכדו **הגרי"ז מבריסק זצ"ל**, שמתחילה לא הכיר הבית הלוי את אורחו, אך אחר שהתחיל לדבר עמו בלימוד יצא מהתפעלות מחריפותו, ובאמצע דיבורו הפסיקו הבית הלוי, ואמר שצריך לצאת, ונכנס שוב לבוש בגדי שבת! ואמר שלתלמיד חכם כזה צריכים ללבוש בגדי שבת, ואחר שנגמרו שיחתם ליווהו הבית הלוי לחוץ עם נרות בידו מגודל ההערכה כלפיו.

ועל עובדא זו התייחס פעם **הגרי"ז מבריסק זצ"ל** שאמר להרה"ק רבי אליקים געציל שיף זצ"ל 'אתם חסיד צאנו' ו'אני חסיד שינאווא', וכששאלו לפשר דבריו סיפר לו העובדא הנ"ל איך שכיבדו זקינו את הדברי יחזקאל זי"ע.

ה. ויש לציין לזה דברי הרה"ק **מקאמאראנא זי"ע** (נתיב מצוותך, שביל התורה אות לז) וז"ל: 'ספר נועם אלימלך אין אחד מי ששיגיגו כי הוא כולו מדרגות גדולות אעפ"כ כל אחד טועם לפי מעשיו'.

ומיישב הבאר מים חיים, דכאן היה צריך לשלחו לדבר מצוה לישא אשה ליצחק ממשפחתו ומבית אביו, ולא רצה בשום אופן לקחת לו אשה מבנות כנען כי רעות בנות כנען בעיני אביו שבשמים וכולם ארורים הם מקללת אבי אביהם כנען הראשון, ולכן בענין זה לא האמינו על דברו בשום אופן, והשביעו באלקים ובנקיטת חפץ שבועה דאורייתא ולא בסתם נדר או שבועה בלא שם, והכל, כי כ"כ היה מפחד ורועד במצוה עד שעבר עליו כל הספיקות, ועשה כל אשר היה ביכלתו לעשות באופן שיוכל לסמוך עליו ולא הועיל כל הנאמנות שהיה לו על ביתו ועל כל אשר יש לו, כי כשמגיע למצוה לא חפץ להאמינו כי גדלה יראתו את פני ה' וכל העושר שהיה לו היה לאפס ואין בעיניו, ולפיכך על עניני הכסף האמינו ועל עניני השידוך ליצחק לא.

וממשיך הבאר מים חיים דבריו הק' כלפי דורותנו: משא"כ בבני עמינו בדורותינו היום עושים ההיפך, אשר אם יבא אחד ובידו סכין לשחוט ויאמר כי הוא שו"ב ומומחה יאמינו בכל שהוא ולא ישאלו ויחקרו וידרשו עליו כל כך, רק יאמרו מן הסתם כל המצויין אצל שחיטה מומחין הם, וכמו כן אם אחד יביא יין וחלב או דג וכדומה מדברים הנמצאים בהם חשש איסור, או אם יתנו לפניו דברים הצריכים בדיקה מתולעים כמו חומץ וקטניות והדומה להם יאמר 'מן הסתם יהודי מוחזק בכשרות הוא' ואינו חשוד להאכיל דבר שאינו ראוי לאכול.

אמנם, לא כן יעשה אם יבוא אחד ללוות מאיתו מעות או שאר דבר חפץ, שלא יאמין לו כפשוטו בשום אופן עד אשר ידרוש ויחקור וישאל היטב עליו מי הוא זה ואיזה הוא ואם נאמן הוא או אינו כ"כ, ואף אם כבר ירצה ליתן לו יעמיד עליו עדים ויכתב בספר וחתום, וירעד עד כלות הזמן אולי לא ישלם לו, והכל כי זה העיקר בעיניו בכל עבודתו שעובד בעוה"ז, ולזה כל לבו ונפשו ועיניו שלא לבוא לידי מכשול מיראתו, משא"כ במצות ה' שלטפל נחשב בעיניו ואף אם לא יהיה כ"כ על צד היותר טוב, מה יהיה בזה, כיון שלא זה הוא עיקר עבודתו.¹

מים חיים משום שכתבו בצורה של 'כדבר איש אל רעהו'.
ז. הגה"ק רבי הילל מקאלמייא זצ"ל אמר בתוכחת מוסר על הסדר ב'על חטא' שאומרים "על חטא שחטאנו לפניך במשא ומתן, ועל חטא שחטאנו לפניך במאכל ובמשתה" ופירש את הקשר בין שני הנושאים האלו, כי כאשר יבוא האדם לאיזה מקום ויגישו לו מאכלים שכתוב עליהם 'כשר' ישיב נפשו בלי שום חקירה ודרישה, אבל אם בתוך הסעודה יפנה אליו בעל המקום ויבקש ממנו הלוואה בתור גמילות חסד - אז הוא ידחה אותו ויגיד הלא אינני מכיר אותך ולא יתן לו בהלוואה אף פרוטה.

הגה"ק בעל ה"הפלאה" בספה"ק "פנים יפות" (בד"ה במדרש) מבאר דברי המדרש באופן נפלא, בהקדם דברי המדרש (ב"ר נח, ח) עה"כ (כג, יז) "ויקם שדה עפרון אשר במכפלה" - שבני אדם אמרו ששוה כפול, היינו שהיה נראה שוה ח' מאות שקלים, ולפי זה היה לעפרון לטעון נגד אברהם שנתאנה והוה מקח טעות, ואע"פ שאין אונאה לקרקעות (כתובות צט): אבל זאת רק עד למחצה, אבל כאן ששוה כפול, א"כ בטל המקח. אמנם בזה שעפרון לקח קנטרין, שהם שקלים גדולים, נמצא שאין האונאה 'פלגא', כי אברהם נתן לו יותר מארבע מאות (כי ארבע מאות קנטרין עולים הרבה יותר מסתם ד' מאות שקלים) ומערת המכפלה היה שוה רק שמונה מאות, א"כ נתאנה בפחות ממחצה, ובזה הפסיד שלא היה יכול לחזור בו. וזהו הכוונה 'נבהל להון איש רע עין' - שרצה להרוויח הרבה ולכן ביקש סכום של ארבע מאות שקלים - קנטרין, ששום יותר, 'ולא ידע כי חסר יבואנו' - שזה שלוקח כ"כ הרבה, יגרום לו להפסיד אח"כ שלא יוכל לבוא בטענה שהתאנה, כי הוא פחות ממחצה.

בענין שלא האמין אברהם לאליעזר רק בשבועה

ויאמר אברהם אל עבדו זקן ביתו המשל ככל אשר לו שים נא ירך תחת ירכי, ואשביעך בה' אלקי השמים ואלקי הארץ אשר לא תקח אשה לבני מבנות הכנעני אשר אנכי יושב בקרבנו (כד, ב-ג).

בספה"ק 'באר מים חיים' מדקדק על שמאריך כאן בכל תוארי אליעזר, שהיה עבדו וזקן ביתו ומושל בכל אשר לו? עוד מדקדק, דהנה אברהם שהיה צדיק גדול וקיים כל התורה, הרי בוודאי קיים אף מה ששנו חכמים (אבות א, ו) "הוי דן את כל האדם לכף זכות" והחזיק כל אחד לצדיק בעיניו, ומכל שכן לאליעזר עבדו שידוע היה בצדקתו והיה דולה ומשקה מתורת רבו לאחרים, והיה נאמן ביתו ועל פיו ישק כל עניני חפצי אברהם וכל אשר לו נתן בידו, א"כ למה הוצרך להשביעו ולא האמין למוצא פיו.

ו. הרה"ק מקאלאשיין זי"ע אמר (דברי חנה ה"ב) שזקינו הרה"ק מצאנו זי"ע הפליג בחשיבות הספה"ק באר מים חיים ואמר 'דאס איז א ספר וואס מאכט פלאטערן דאס הארץ צום לעבעדיגן בורא' (זה ספר שמרתת את הלב לקל ח).

וכשאמרו להרה"ק מרוזין זי"ע על הספר 'באר מים חיים' שהוא מאריך בלשונו אמר 'שהיה לו משקל של זהב על לשונו ויחד יהודים בכל תיבה ותיבה'. והגה"צ רבי חיים מרדכי ראללער זצ"ל אב"ד ניאמן העיד שאצל הרה"ק מרוזין זי"ע היה חשוב מאד הספר הקדוש באר

לחוץ לארץ, ורק כששאלו אליעזר 'אולי לא תאבה האשה ללכת אחרי אל הארץ הזאת, ההשב אשיב את בנך אל הארץ אשר יצאת משם' אז 'ויאמר אליו אברהם השמר לך פן תשיב את בני שמה' ומפרש רש"י כיון שהוא עולה תמימה וכו', ולכאן למה לא אמר לו זאת תיכף ומיד בתחילת השליחות? ועוד יש לדקדק, שאמר לו 'רק את בני לא תשב שמה' ומפרש רש"י, 'רק מיעוט הוא, בני אינו חוזר, אבל יעקב בן בני סופו לחזור', והדבר אומר דרשוני, על שהיה נחוץ לו לרמז כעת לאליעזר אודות יעקב אבינו שכן יוכל לצאת לחוץ לארץ.

ומיישב מרן החתם סופר זי"ע, דמתחילה חשש אברהם אבינו שאם יודיע לו שיצחק אינו יכול לצאת לחו"ל הרי שמא לא יטריח עצמו ללכת לחפש ממשפחתו בחו"ל רק יביא נערה מן השוק ויאמר שמארץ מולדתו היא, והדבר לא יתברר אף פעם כי אברהם זקן הוא וכבר לא יצא מגבולות הארץ, ויצחק אסור לו לצאת וממילא אף פעם לא יעלו על רמאותו, ולכן לא גילה לו אברהם שיצחק אינו יכול לצאת בכדי שלא ירמאהו.

אבל אח"כ כששאלו אליעזר 'ההשב אשיב את בנך' ואז כבר הוצרך לומר לו שיצחק לא ישוב שמה לעולם, וא"כ כעת שכבר גילה לו איכא למיחש להנ"ל שיביא לו נערה מן השוק ויאמר שהיא ממשפחתו, לכן אמר לו תיכף, אע"פ שבני אינו יוצא, אבל 'בן בני ישוב', כלומר, שעליו לזהר שיביא יום ויעקב גיע לחו"ל וילך לחפש את משפחת אמו ואז יתגלה שרימהו, ולכן אמר לו זאת כעת, בכדי שיהיה מרתת לעבור על שבועתו פן יתפס.

נדבת

הרה"ח מוה"ר חיים צבי כהן שליט"א

לונדון יצ"ו

לרגל שמחת נישואי בתו תחי'

עב"ג החתן החשוב יעקב הכהן שפיטצער הי"ו

בן הרה"ג רבי שלמה שליט"א

למזל טוב ובשעה טובה ומוצלחת

ויה"ר שהזיווג יעלה יפה

וירויה רוב תענוג ונחת מכל יו"ח

בבריות גופא ונהורא מעליא

אמנם אברהם אבינו, העיד עליו הכתוב 'אברהם אוהבי' שלא אהב דבר אחר כי אם מצות ה' ולא יותר והכל היה להבל ותהו בעיניו כאפס ואין נחשב לו, וע"כ כל אשר לו מסר לאליעזר, אבל במצות לא חפץ להאמינו.

וזה הכוונה, 'ויאמר אברהם אל עבדו' פי' הנה עבדו הידוע מאז ומקדם עבד כשר, ועוד שהוא 'זקן ביתו', ונודע אומרם ז"ל 'זקן זה שקנה חכמה והיה דולה ומשקה מתורת רבו כנאמר, 'מושל בכל אשר לו' שכל אשר יש מכסף וזהב וחפצים ובגדים הכל נתן בידו ומי בכל ביתו נאמן כאליעזר עבדו בן משק ביתו. ואע"פ שהחשיבו כ"כ בכל זאת אמר לו כאן 'שים נא ידך תחת ירכי ואשביעך' וגו' שלא רצה להאמינו לדבר מצוה ודימה עצמו לקונו אשר הן בקדושי לא יאמין, כי כל חפציו לא השוו בה ויקר היה המצוה בעיניו מכל הון רב, וגם לאיש אשר אלה לו לא חפץ להאמין עד אשר השביעו שבועה דאורייתא בשם ה' אלקי צבאות".

*

ובזה מבאר הרה"ק מסקולען זצ"ל בספה"ק "נועם אליעזר"

גם תחילת הכתובים שמקדים "ואברהם זקן בא בימים וה' ברך את אברהם בכל", דהיינו שאברהם הכיר את אליעזר כבר שנים רבות, וה' בירכו בכל - שהיה לו נכסים רבים, וכבר סמך עליו שנים רבות - ובכל זאת לא סמך עליו כעת בשידוכי יצחק.

ובזה מבאר ענין שרש"י מביא גימטריא 'בכ"ל עולה בגימ' ב"ן', לכאן מה רצה רש"י בזה, אך להנ"ל יש לומר דענין גימ' הכוונה שהגימ' עולה והוא יותר מפשט הפשוט בכתוב, וזה הכוונה דבכ"ל עולה בגימ' ב"ן, דהיינו הבן היה שקול אצלו יותר מכל נכסיו, ולכן כעת בשידוכו לא סמך על אליעזר.

*

ובענין זה שאברהם אבינו דאג מאוד שאליעזר יקיים שליחותו, מבואר בספה"ק 'חתם סופר' דהנה בתחילה בעת שאמר לאליעזר ללכת, לא אמר לו שיצחק אינו יכול לצאת

וזהו הקשר ביניהם, שאם יצטדק האדם על שנכשל במאכלים שאינם כשרים כיון שסמך על חזותו של האדם שבוודאי נאמן הוא בכשרותו, אמנם מעשיו סותרים את דבריו כי במשא ומתן הרי אינו סומך על ההוא עד שיבדוק אותו בשבעה חקירות, ולכן מתוודים על שניהם ביחד.

ת. הגר"ז מבריסק זצ"ל בעת לימוד השיעור חומש, היה חוזר על דברי ה'באר מים חיים' הללו, וראה בזה יסוד גדול בעבודת השי"ת. ואכן ידוע שכן היה נוהג, שבעניני עוה"ז לא היה עושה עסק גדול כלל, משא"כ כשהגיע לדברים השייכים לרוחניות מסר על זה כל לבו ונפשו כידוע.